

OIKEUDENMUKAINEN EKOLOGINEN SIIRTYMÄ – VERO-OHJELMA

Elinympäristömme kantokyvyn turvaaminen tulee lähivuosina edellyttämään mittavia vihreän siirtymän investointeja. Osa tarvittavista investoinneista toteutuu markkinaehtoisesti avaten samalla suomalaisyrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Pelkästään markkinaehtoisesti toteutuvien investointien varaan ilmasto- ja biodiversiteettikriisin hillitsemistä ei kuitenkaan voida jättää. Niiden lisäksi tarvitaan velvoittavaa sääntelyä, ohjaavaa verotusta sekä julkisen sektorin toteuttamia investointeja. Nämä toimet tulevat aiheuttamaan kustannuksia niin julkiselle sektorille, yrityksille kuin kuluttajillekin.

Oikeudenmukaisessa siirtymässä on huolehdittava siitä, että siirtymästä syntyvät kustannukset jakautuvat oikeudenmukaisesti. Päästöveroja tulee lisätä, mutta niiden aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia on kompensoitava. Samalla tarvitsemme toimia veropohjan tiivistämiseksi sekä verotuksen progression turvaamiseksi. Uusien veropohjan aukkojen syntyminen tulee estää uudistamalla kehysmenettelyä ja lisäämällä verotuksen läpinäkyvyyttä.

1. Veropohjan tiivistämistoimet	2
1.1 Korkovähennysrajoitusten korjaaminen	2
1.2 Väliyhteisölain korjaaminen	2
1.3 Veronkiertopykälän korjaaminen	3
1.4 Vakuutuskuorien verottaminen / poistaminen	3
1.5 Arvonnousuveron käyttöönotto	3
1.6 Listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennuksen korjaaminen	4
1.7 Osinkojen lähdevero ja rahastojen verotuksen uudistaminen	5
1.8 Veropohjaltaan tiiviin globaalin minimiyhteisöveron käyttöönotto	5
2. Verotus ohjauskeinona	6
2.1 Päästöperusteisten kulutusverojen käyttöönotto	6
2.2 Hiiliosingon käyttöönotto	7
2.3 Kehysbudjettiin tulot mukaan	7
3. Läpinäkyvyystoimet	8
3.1 Tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen saatavuuden parantaminen	8
3.2 Verotustietojen julkisuuden laajentaminen koskemaan verovapaita tuloja	9
3.3 Julkista maakohtaista veroraportointia koskevat säännökset käyttöön direktiiviä laajempina	9
4. EU-tason toimet	9
4.1 Veropohjaltaan tiiviin konserniverojärjestelmän edistäminen EU:ssa	9
4.2 Muiden veropohjaa tiivistävien ja verovälttelyä kitkevien EU-hankkeiden tukeminen	10

Toimenpide-ehdotukset

1. Veropohjan tiivistämistoimet

1.1 Korkovähennysrajoitusten korjaaminen

Korkovähennysrajoitusten tavoitteena on estää korkojen muodossa Suomen verotusvalan ulkopuolelle suuntautuvaa voitonsiirtoa. Nykyisten korkovähennysrajoitusten heikkouksia hyödynnetään kuitenkin edelleen verovälttelyssä eivätkä vuoden 2021 ja 2022 toteutetut tasevapautuksen soveltamisedellytyksiin liittyvät korjaustoimet poista ongelmaa kokonaan.

Vähäisiä korkomenoja koskevia euromääräisiä rajoja tulisi siirtyä tarkastelemaan konsernitasolla tai vaihtoehtoisesti rajoja tulisi laskea nykyisestä. Lisäksi EBITD-ajan tasoa olisi syytä arvioida kriittisesti, ja laskea se nykyisestä 25 prosentista esim. 10 prosenttiin. Myös tasevapautuksen poistaminen tulee pitää keinovalikoimassa, mikäli vuosina 2021 ja 2022 päätetyillä toimilla ei saavuteta niille asetettuja tavoitteita, ja tasevapautuksen hyödyntäminen verovälttelyssä jatkuu.

1.2 Väliyhteisölain korjaaminen

Väliyhteisölain tavoitteena on estää voitonsiirtoa ja kitkeä haitallista maiden välistä verokilpailua puuttamalla erityisesti nk. pöytälaatikkoyhtiöiden avulla tapahtuvaan verovälttelyyn. Nykyisellään väliyhteisölaki ei kuitenkaan hoida tehtäväänsä tehokkaasti. Erityisen huonosti se toimii ETA-maiden kohdalla, mikä on ongelmallista mm. siksi, että suurin osa Suomesta ulossuuntautuvasta voitonsiirrosta ohjautuu nimenomaan toisiin EU-maihin. Siksi lakia tulee korjata. Yhteisöverotuksen tasoa koskevaa rajaa tulee nostaa ja lakiin kirjatut poikkeukset tulee rajata koskemaan pelkkää ETA-alueetta. ETA-alueella sijaitsevat väliyhteisöt lain soveltamiselta lähes aina vapauttavaa taloudellisen toiminnan poikkeusta tulee korjata esimerkiksi saattamalla ETA-alueella sijaitsevien yhtiöiden tulot Suomessa veronalaisiksi väliyhteisötuloiksi aina niiltä osin kuin yhtiön tulot eivät kerry yhtiön sijaintimaassa tosiasiallisesti harjoitetusta toiminnasta. Vaihtoehtoisesti mallia voidaan ottaa Tanskan väliyhteisölainsäädännöstä, jossa tulojen luonne on ratkaiseva tekijä: myös ETA-alueelle sijoittautuneiden yhtiöiden tuloa verotetaan väliyhteisötulona, mikäli passiivitulojen osuus yhtiön kokonaistuloista on suuri¹.

¹ Tätä vaihtoehtoa on suositellut mm. Harmaan talouden selvitysyksikkö väliyhteisölain ongelmakohtia käsitelleessä raportissaan: https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/2021_02-v%C3%A4liyhteis%C3%B6lain-ongelmakohdat.pdf

1.3 Veronkiertopykälän korjaaminen

Yleisellä veronkiertopykälällä on tarkoitus pystyä puuttumaan kaikenlaiseen veronkiertoon veronkierron toteutustavasta riippumatta. Pykälän sanamuoto ja sen tulkinnasta muodostunut oikeuskäytäntö ovat kuitenkin johtaneet siihen, ettei olosuhdetta tai toimenpidettä katsota veronkieroksi, mikäli sille voidaan esittää vähäisetkin liiketaloudelliset perusteet. Pykälää tulee muuttaa siten, etteivät verohyötyyn nähden vähäiset liiketaloudelliset perusteet estä pykälän soveltamista. Liiketoiminnallisia perusteita ja verohyötyä tulisi myös voida arvioida erillisyhtiön lisäksi konsernitasolla.

1.4 Vakuutuskuorien verottaminen / poistaminen

Vakuutuskuoriin sisältyvän omaisuuden määrä on kasvanut viime vuosina räjähdysmäisesti. Vakuutuskuoret ovat ongelmallisia, koska ne mahdollistavat omistussuhteen piilottamisen ja niitä voidaan hyödyntää verovälttelyssä esimerkiksi hakeutumalla rajoitetusti verovelvolliseksi ennen vakuutuskuoren purkamista. Myös nk. korkoa korolle -mekanismi hyödyntämismahdollisuutta voidaan vakuutuskuorten tapauksessa pitää kyseenalaisena, koska (toisin kuin esimerkiksi rahastosijoitusten kohdalla) vakuutuskuoren omistajalla on usein päätäntävalta siitä, mitä sijoitusinstrumentteja kuoreen sisällytetään. Vakuutuskuorille myönnetty verotuksen lykkäytymisetu tulee poistaa kokonaan ja niihin saatuja tuloja kohdella vakuutussopimuksen solmineen henkilön tulona. Lisäksi verovelvolliset tulisi velvoittaa ilmoittamaan verottajalle ulkomaisissa vakuutuskuorissa oleva varallisuus.

1.5 Arvonnousuveron käyttöönotto

Suomessa tulee ottaa käyttöön luonnollisia henkilöitä koskeva arvonnousuvero. Arvonnousuvero tarvitaan, koska tällä hetkellä verojärjestelmä kohtelee eriarvoisesti sijoitusomaisuutensa tai yritysomistuksensa Suomessa asuessaan realisoivia ja ulkomaille ennen omaisuuden realisointia muuttavia henkilöitä. Käytännössä myyntivoittoveroilta on mahdollista välttyä muuttamalla väliaikaisesti maahan, joka ei verota luovutusvoittoja. Maastamuuton jälkeen tapahtuvissa luovutuksissa realisoituihin, Suomessa asumisaikana kerrytettyihin, omaisuuden verottamattomiin arvonnousuihin kohdistuva arvonnousuvero turvaa veropohjaa ja ehkäisee maastamuuton avulla tapahtuvaa verovälttelyä. Tälle on tarve, sillä verovälttelytarkoituksessa tehtyjä keinotekoisia maastamuuttolanteita on verovalvonnassa havaittu viime vuosina aikaisempaa enemmän.

1.6 Listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennuksen korjaaminen

Listaamattomien osakeyhtiöiden osinkoverojärjestelmään liittyy tutkitusti useita oikeudenmukaisuusongelmia. Nykyiseen osinkoverojärjestelmään sisältyvä osinkoverohuojennus kannustaa yrittäjiä ja suurituloisia tulonmuuntoon, ja suosii perusteettomasti varakkaiden yritysten suuromistajia. Listaamattomien yhtiöiden osinkoverotuksella on myös haitallisia investointeihin, rahoitukseen ja osingonjakoon liittyviä ohjausvaikutuksia, ja se on osaltaan vaikuttanut tulo- ja varallisuuserojen kasvuun.² Listaamattomien osinkoverotuksen korjaamista ovat suositelleet lukuisat tahot, viimeisimpänä valtiovarainministeriö³.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennuksen verotuki nousee vuonna 2023 830 miljoonaan euroon⁴. Verotuki kohdistuu kaikkein hyvätuoloisimpaan ja varakkaimpaan väestönosaan: verohallinnon tilastoista käy ilmi, että suurituloiset nostavat ylivoimaisesti suurimman osan kaikista Suomessa listaamattomista yhtiöistä maksetuista verovapaista huojennetuista osingoista. Ylimmän tulodesiilin eli isotuloisimman kymmenyksen osuus kaikista verovapaista huojennetuista osingoista on yli 71 prosenttia. Euroissa tämä tarkoittaa, että ylin tulodesiili nosti pelkästään vuoden 2020 aikana yli 1,27 miljardia huojennettuja verovapaita osinkoja.⁵

Listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta tulee uudistaa. Vaihtoehtoisia tapoja voisivat olla esimerkiksi huojennuksesta luopuminen tai huojennuksen parametrien korjaaminen niin, että kaikista varakkaimpien järjestelmästä saatuja etuja leikataan. Tämä on mahdollista esimerkiksi laskemalla huojennetun osingon laskennassa käytettävää tuotto prosenttia (kiinteän prosentin sijaan tuotto prosentti tulee sitoa markkinakorkoihin), korottamalla huojennetun osingon veronalaista osuutta ja laskemalla osinkoverohuojennuksen euromääräistä ylärajaa. Lisäksi tulisi edellyttää huojennettuja osinkoja nostettaessa, että pääomatulona nostettavan osingon ylärajan määrittävää yhtiön nettovarallisuutta laskettaessa huomioidaan ainoastaan elinkeinotoiminnan käytössä ollut varallisuus.

2 Finnwatch, 2021, Yhteenveto listaamattomien osakeyhtiöiden osinkoverotusta koskevista tutkimuksista ja selvityksistä saatavilla osoitteessa: <https://finnwatch.org/fi/julkaisut/yhteenveto-listaamattomien-osakeyhtioiden-osinkoverotusta-koskevista-tutkimuksista-ja-selvityksista>

3 Valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoron yritysverotusta koskeva taustamuistio, 2022, s. 3, saatavilla osoitteessa: https://vm.fi/documents/10623/142666320/17_Yritysverotuksen+ajankohtaiset+asiat.pdf/dec6ee22-4ef1-f302-ea9b-557db937e03f/17_Yritysverotuksen+ajankohtaiset+asiat.pdf

4 Valtiovarainministeriö, Verotuet 2021–2023, saatavilla osoitteessa: <https://vm.fi/documents/10623/15806635/Verotuet%202021%E2%80%932023.pdf/84cd7663-0014-d485-f7f5-86b255d8e8a0/Verotuet%202021%E2%80%932023.pdf?t=1663576954649>

5 Finnwatch, 2022, saatavilla osoitteessa <https://finnwatch.org/fi/julkaisut/osinkoverojaerjestelmaen-epaetasaisesti-jakautuvat-hyoedyt-seurantaportti>

1.7 Osinkojen lähdevero ja rahastojen verotuksen uudistaminen

Merkittävä määrä suomalaisyhtiöiden jakamia osinkoja jää Suomessa verottamatta siksi, että osingonsaaja on joko kokonaan, osin tai tosiasiallisesti verovapaa toimija, kuten suomalainen rahasto, yleishyödyllinen yhteisö tai eläkelaitos. EU-säännösten vuoksi myös muissa maissa sijaitsevat toimijat on vapautettava veroilta Suomessa, mikäli ne rinnastuvat kotimaiseen verovapaaseen toimijaan.

Rahastojen ja eläkelaitosten kohdalla verovapaudella tavoitellaan sitä, ettei samaa tuloa verotettaisi kahteen kertaan – ensin rahaston tai eläkelaitoksen, ja myöhemmin sijoittajan tai eläkkeensaajan tasolla. Rajat ylittävissä tilanteissa tulot jäävät kuitenkin Suomessa kokonaan verottamatta, koska Suomella ei pääsääntöisesti ole verotusoikeutta ulkomaisen sijoittajan tai eläkkeensaajan saamaan tuloon. Ongelma on ollut tiedossa pitkään, mutta sen ratkaisemisesta tuli entistä tärkeämpää EUT:in linjattua keväällä 2022, ettei verovapaaseen rahastoon rinnastamista voida rajata vain sopimusperusteisiin rahastoihin. Tämä tulee kasvattamaan rahastojen rinnastamisvaatimuksia entisestään. Mm. siksi myös VM suositteli hiljattain rahastojen verotuksen uudistustarpeiden arviointia⁶.

Osinkojen lähdeveropohjan laajentamiseksi Suomessa tulee ottaa käyttöön verosta osin tai kokonaan vapautettujen toimijoiden saamiin osinkoihin kohdistuva lähdevero. Lisäksi rahastojen verotuksen uudistamisvaihtoehdoista tulee laatia kattava selvitys, tavoitteena Suomen verotusoikeutta rajat ylittävissä tilanteissa laajasti turvaavien lakimuutosten toteuttaminen.

1.8 Veropohjaltaan tiiviin globaalin minimiyhteisöveron käyttöönotto

Sata vuotta sitten luodun kansainvälisen yritysverojärjestelmän uudistamisella on kiire. Vaikka verojärjestelmä on pysynyt samana, yritystoiminta on sadassa vuodessa muuttunut radikaalisti. Toisin kuin vuosisata sitten, tänä päivänä yritykset tarjoavat palvelujaan ympäri maailmaa sijaitseville asiakkaille ilman tarvetta perustaa kohdemaahan tytäryhtiötä tai sivuliikettä. Silti verotusoikeus määritetään edelleen sen perusteella, mihin maahan yritys on rekisteröitynyt tai missä sillä on kiinteä toimipaikka.

OECD:ssä käynnistetty kansainvälinen yritysverouudistus pyrkii uudistamaan kansainvälistä yritysverotusta ratkaisemalla nykyisen arvonluonnin ja verotusoikeuden jakautumisen välistä ristiriitaa (ns. Pilari 1) sekä estämään haitallista verokilpailua ja voitonsiirtoa yhteisöverolle asetettavan minimitason avulla (ns. Pilari 2). Minimiyhteisöveroa koskeva Pilari 2-hanke on edennyt Pilari 1:tä nopeammin ja sen toteutusta koskeva EU-direktiivi hyväksyttiin juuri neuvostossa.

⁶ Valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoron yritysverotusta koskeva taustamuistio, 2022, s. 3, saatavilla osoitteessa: https://vm.fi/documents/10623/142666320/17_Yritysverotuksen+ajankohtaiset+asiat.pdf/dec6ee22-4ef1-f302-ea9b-557db937e03f/17_Yritysverotuksen+ajankohtaiset+asiat.pdf

Minimiyhteisöverosäännöksillä pystytään varmistamaan, että kaikkiin yritysten voittoihin kohdistuu jatkossa vähintään yhdessä sovitun tasoinen efektiivinen veroaste. Säännösten tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden kannalta olennaisia tekijöitä ovat mm. sovellettava minimiyhteisöverokanta, veropohjan tiiviys, soveltamisalan laajuus sekä se, miten minimiyhteisöveron aikaansaamat verotulot jaetaan eri maiden kesken. Jotta minimiyhteisövero kitkisi tehokkaasti verokilpailua, olisi sen taso asetettava huomattavasti sovittua (15 %) korkeammalle eikä säännöksiin tulisi sisällyttää veropohjaa kaventavia poikkeuksia. Sekä OECD:n mallisäännöissä että EU:n minimiyhteisöverodirektiivissä veropohjaa kaventaa mm. mittava substanssipoikkeus, joka vapauttaa ison osan tuloista minimiverotukselta. Korkea konsernin liikevaihtoon sidottu soveltamisraja jättää puolestaan ison osan EU-alueella toimivista yrityksistä kokonaan minimiyhteisöverosäännösten ulkopuolelle. Globaalin oikeudenmukaisuuden näkökulmasta yksi keskeisimmistä ongelmista liittyy verotulojen allokointia koskevien säännösten ensisijaisuusjärjestykseen, joka ohjaa valtaosan minimiyhteisöveron synnyttämistä verotuloista matalan verotuksen maihin (kotimainen täydennysvero) sekä ns. pääkonttorimaihin (IIR-sääntö).

Suomen tulee selvittää, miltä osin minimiyhteisödirektiivi mahdollistaa direktiivissä määritellyä kunnianhimoisemman kansallisen toteutuksen, ja pyrkiä korjaamaan direktiiviin jääneitä heikkouksia kansallisesti implementoinnin yhteydessä. Tärkeää on myös varmistua siitä, että nyt käyttöönotettavia säännöksiä tullaan jatkossa arvioimaan ja jatkokehittämään niin EU- kuin OECD-tasolla niiden tehokkuudesta ja oikeudenmukaisuudesta varmistumiseksi.

2. Verotus ohjauskeinona

2.1 Päästöperusteisten kulutusverojen käyttöönotto

Kaikki hiilipäästöt tulee saada hinnoittelun piiriin. Koko EU:n laajuiset hinnoittelumekanismit, kuten päästökauppa ja tuloillaan olevat hiilitullit, ovat tässä avainasemassa. Lähiuosina nämä hinnoittelumekanismit eivät kuitenkaan tule kattamaan ollenkaan kaikkia päästöjä, mistä johtuen myös kansallisia toimia tarvitaan.

Sanna Marinin hallitus päätti budjettiriihessä 2021 päästöperusteisia kulutusveroja koskevan selvityksen teettämisestä. Selvityksen pohjalta tulevan hallituksen on säädettävä päästöperusteinen kulutusvero. Käyttöönotossa voidaan lähteä liikkeelle yksittäisistä isopäästöisistä ja toistaiseksi olemassaolevien hinnoittelutoimien ulkopuolelle jäävistä hyödykkeistä, kuten eläinperäisistä maataloustuotteista ja EU:n ulkopuolelle suuntautuvista lennoista, ja laajentaa vero myöhemmin koskemaan laajempaa hyödykejoukkoa. Veron suunnittelussa on keskeistä huomioida veron vaikutuksen sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja suunnitella hyvin toimet negatiivisten vaikutusten kompensoimiseksi (ks. mm. seuraava kohta hiiliosingon käyttöönotosta).

2.2 Hiiliosingon käyttöönotto

Hiiliosinkojärjestelmän käyttöönottoa tulee selvittää, tavoitteena hiiliosingon käyttöönotto hallituskauden aikana. Hiiliosingolla tarkoitetaan päästömaksujen palauttamista kuluttajille päästömaksujen negatiivisten tulonjakovaikutusten kompensoimiseksi. Kun maksettavan hiiliosingon määrä on riippumaton kuluttajan maksamien päästömaksujen määrästä, säilyy kuluttajalla kannusteet leikata päästöjä aiheuttavaa kulutusta. Siten hiiliosinko ei heikennä päästömaksun ohjausvaikutusta. Useimmiten hiiliosingolla tarkoitetaan kaikille kuluttajille suunnattuja tasasuuruksia palautuksia. Hiiliosinko on kuitenkin mahdollista toteuttaa myös siten, että palautuksen suuruus riippuu esimerkiksi kuluttajan tuloluokasta tai asuinpaikasta⁷.

Uusien laaja-alaisten päästömaksujen (kuten polttoaineiden päästökaupan tai eläinperäisiin maataloustuotteisiin kohdistuvan veron) kuluttajiin kohdistuvat tulonjakovaikutukset tulee kääntää hiiliosingon avulla progressiivisiksi. Osa päästöveroilla kerätyistä varoista voidaan suunnata myös ekologista siirtymää tukeviin toimiin. Hiiliosingon avulla päästöhinnonnettujen yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä voidaan lisätä heikentämättä kuitenkin päästöveron ohjausvaikutusta. Se on myös useiden tutkimusten (viimeisimpänä Talouspolitiikan arviointineuvoston taustaraportti⁸) mukaan tehokkain tapa kompensoida päästöverojen negatiivisia vaikutuksia pienituloisille. Hiiliosingon suunnittelussa tulee ottaa huomioon kokemukset Kanadan ja Sveitsin hiiliosinkojen vaikutuksista ilmastotoimien hyväksyttävyyteen⁹. Tutkimuksessa korostuu erityisesti tarve selkeälle viestinnälle, jonka avulla kansalaiset näkevät suoran yhteyden heidän maksamiensa hiilimaksujen sekä vastaanottamiensa hiiliosinkojen välillä.

2.3 Kehysbudjetointiin tulot mukaan

Suomessa on käytössä niin sanottu kehysbudjetointi, jossa hallitus asettaa oman kautensa alussa ylärajan valtion menoille hallituskauden aikana ja sitoutuu pitämään menonsa kehysbudjetoinnin sisällä. Kehysbudjetointi voi vaikeuttaa ilmasto- ja luontokatoinvestointeja, jos ne eivät ole olleet tiedossa tai niistä ei ole sovittu hallitusohjelmaneuvoituissa. Lisäksi se kannustaa monesti tehottomiin ja yhteiskunnalle kalliisiin veroratkaisuihin. Kehysbudjetoinnin rajoittaessa menojen lisäämistä päädytään usein turvautumaan erilaisiin verotuksiin, vaikka se olisi julkisen talouden kannalta kalliimpaa ja vaikutuksiltaan tehottomampaa. Tämä johtuu siitä, että verotukia ei katsota menoiksi eikä niihin siksi

⁷ Sveitsissä hiiliosinko maksetaan kaikille tasasuuruksena. Itävallassa maaseudulla asuville maksetaan muita suurempaa hiiliosinkoa, koska mahdollisuudet siirtyä käyttämään julkista liikennettä ovat maaseudulla heikot. Kanadassa on käytössä useita eri malleja. Brittiläisessä Kolumbiassa hiiliosingon määrä on porrastettu kotitalouden tulojen mukaan.

⁸ Clarke, S., 2023, Background Report for the Economic Policy Council on Carbon Pricing in Finland, saatavilla osoitteessa: <https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/talouspolitiikan-arviointineuvoston-taustaraportti-tasapalautus-tehokkain-tapa-hyvittaa-polttoainekuluja-pienituloisille/>

⁹ Mildenberger M., et al, 2022, Limited impacts of carbon tax rebate programmes on public support for carbon pricing, saatavilla osoitteessa: <https://www.nature.com/articles/s41558-021-01268-3>

kohdistu vastaavia rajoitteita kuin kehysmenettelyn piirissä oleviin suoriin menoihin. Esimerkiksi tki-instrumenttien tapauksessa tukimuodon valinnan tulisi kuitenkin perustua tutkittuun tietoon ja tehokkuuteen eikä siihen, mitkä tukimuodot ovat kehysmenettelyn piirissä ja mitkä eivät.

Kehysbudjetointia on muutettava siten, että tulot eli verotus otetaan budjetointiin mukaan. Tarvittavat ilmasto- ja luontokatoinvestoinnit on voitava toteuttaa budjettikehysten sitä estämättä.

3. Läpinäkyvyystoimet

3.1 Tosiassiallisia edunsaajia koskevien tietojen saatavuuden parantaminen

Yritysten omistustietojen avoimuudella ja laajalla yleisöjulkisuudella on tärkeä rooli niin harmaan talouden, korruption kuin veronkierronkin ennaltaehkäisyssä ja tutkimisessa. Suomessa näitä tietoja kerätään Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään edunsaajarekisteriin. Rekisteriin tulee ilmoittaa tiedot henkilöistä, jotka omistavat vähintään 25 % yrityksen osakkeista tai joiden äänimäärä ylittää yli 25 %:iin. Lisäksi rekisteriin on ilmoitettava henkilöt, joilla on yritykseen määräysvalta esimerkiksi osakassopimuksen perusteella.

Suomessa tiedonsaanti edunsaajarekisteristä on monia muita EU-maita rajatumpaa, sillä tiedonsaannin edellytykseksi on asetettu rahanpesulain mukainen tietojen käyttötarkoitus. Lisäksi tiedonsaanti on maksullista eikä tietoja ole saatavilla reaaliaikaisesti. Julkinen, reaaliaikainen ja maksuton edunsaajarekisteri palvelisi tarkoitustaan huomattavasti paremmin. Mallia voidaan ottaa esim. Isosta-Britanniasta. Lisäksi edunsaajarekisterin ilmoitusvelvollisuusrajaa tulee laskea 25%:ista 10%:iin omistus- tai ääniosuudesta, jotta ilmoitusvelvollisuuden kiertäminen ei onnistuisi nykyiseen tapaan omistusta pilkkomalla. Suomen tulee toteuttaa em. muutokset kansallisesti ja sitoutua ajamaan niitä myös EU-tasolla.

3.2 Verotustietojen julkisuuden laajentaminen koskemaan verovapaita tuloja

Julkiset verotiedot ja sen seurauksena mm. medialle vuosittain toimitetut tulotiedot pitävät nykyisellään sisällään vain veronalaiset tulot. Näin ollen tulotiedot eivät kerro ollenkaan koko totuutta henkilön vuosituloista eikä niistä voi päätellä henkilön kokonais-tuloihin kohdistuvaa todellista veroastetta. Etenkin paljon pääomatuloja saavien kohdalla verovapaiden tulojen osuus voi nousta hyvin korkeaksi: listaamattomalta yhtiöltä saadusta osingosta jopa 75% voi olla verovapaata tuloa, ja muihinkin osinkoihin sisältyy aina myös verovapaa osuus. Jotta julkiset verotiedot antaisivat oikean kuvan henkilön tuloista ja niihin kohdistuvista veroista, tulisi tietoihin sisällyttää mukaan myös verottomat tulot. Tämän mahdollistamiseksi verovapaat tulot tulee säätää julkisiksi.

3.3 Julkista maakohtaista veroraportointia koskevat säännökset käyttöön direktiiviä laajempina

Julkinen maakohtainen veroraportointi lisää merkittävästi sijoittajien, päättäjien, kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien tiedonsaantia yritysten taloudellisen toiminnan ja veronmaksun jakautumisesta eri toimintamaiden kesken. Suomen on saatettava voimaan direktiivipohjaiset julkista maakohtaista veroraportointia koskevat säännökset siten, että uudet raportointivelvoitteet koskevat kaikkia sääntelyn piirissä olevia yrityksiä 22.6.2024 jälkeen alkavina tilikausina. Koska minimisääntelyä edustavan direktiivin kattavuus jäi maiden välisissä neuvotteluissa hyvin kapeaksi, tulee Suomen laajentaa säännösten kattavuutta kansallisesti. Raportointivaatimukset tulee ulottaa kansallisessa sääntelyssä koskemaan kaikkia lainkäyttöalueita, jossa yrityksellä on toimintaa, raportoinnin viivästyttämisen mahdollistavaa poikkeusta ei tule sisällyttää kansalliseen sääntelyyn ja raportoitavien tietojen listaa tulee täydentää siten, että verojärjestelyjen arvioiminen olisi mahdollista raportoitujen tietojen pohjalta. Käytännössä tämä tarkoittaa vähintäänkin vastaavaa raportoitavien tietojen määrää, mitä enemmistöomisteisilta yrityksiltä nykyisellään edellytetään. Lisäksi direktiivin soveltamisalan määrittävät kokorajat tulee kansallisessa lainsäädännössä laskea vastaamaan tilinpäätösdirektiivin ja kirjanpitolain suuryrityksen määritelmää.

4. EU-tason toimet

4.1 Veropohjaltaan tiiviin konserniverojärjestelmän edistäminen EU:ssa

Komission odotetaan vuonna 2023 antavan esityksenä EU:n laajuisesta yritysverojärjestelmästä. Hanke kulkee nimellä BEFIT (Business in Europe: Framework for Income

Taxation). Hankkeen tavoitteena on luoda kaikille EU-maille yhteiset yhteisöveropohjasäännökset ja uudistaa sitä, miten verotulot jaetaan eri toimintamaiden kesken. Käytännössä kyse on kaavamaiseen jakoon perustuvasta konserniveromallista, jonka etuihin lukeutuu hyvin toteutettuna mm. se, että malli kitkee voitonsiirtoa tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti sitä, miten verotulot jakautuvat yrityksen toimintamaiden kesken. Malli on tarkoitus rakentaa OECD:n pilari 1 esityksen päälle siten, että pilari 1:een sisältyvä uudistus viedään EU-alueella alkuperäistä esitystä huomattavasti pidemmälle.

Suomen tulee olla aktiivisesti edistämässä BEFIT:iä ja vaikuttamassa siihen, että veropohjasta tehdään BEFIT:issä mahdollisimman tiivis. Lisäksi Suomen tulee varmistaa, ettei verotulojen jakokaavassa päädytä malliin, jossa yritykset voisivat madaltaa verotaakkaansa keinotekoisesti esimerkiksi aineettomien oikeuksien sijoittamis päätöksillä. Jakokaavan tulee huomioida tasapuolisesti tuotanto- ja kysyntäpuolen tekijöitä.

4.2 Muiden veropohjaa tiivistävien ja verovälttelyä kitkevien EU-hankkeiden tukeminen

Komissio on antanut vuoden 2021 lopulla esityksensä nk. pöytälaatikkodirektiivistä, jonka tavoitteena on mahdollistaa nykyistä paremmin pöytälaatikkoyhtiöiden avulla tapahtuvaan verovälttelyyn puuttuminen. Komissiolta odotetaan myös uusia sääntelyesityksiä mm. verovälttelyssä avustavien tahojen toimintaan puuttumiseen sekä efektiivisen veroasteen raportointiin liittyen. Lisäksi harkinnassa on ollut mm. transaktioveron käyttöönotto osana EU:n omien varojen suunnitelmaa. Suomen tulee osoittaa tukensa kaikille veropohjaa tiivistäville, verovälttelyä ehkäiseville ja vero-oikeudenmukaisuutta vahvistaville lakihankkeille, ja olla aktiivinen niiden edistämisessä.